

Over de begraafplaats van Mensingeweer

en over begraafplaatsen in de directe omgeving en over de gebruiken bij begraven

'Daar nette kerkhoven met uitmuntende zandpaden een sieraad der dorpen uitmaken en mede de nagedachtenis der dooden vereeren.'

Aldus de gemeenteraad van Leens in 1867.

In het Verslag van de Gemeente Leens over de jaren 1864-1865 staat te lezen dat *'in Wehe, Warfhuizen en Mensingeweer geene voldoende gelegenheid meer is voor de ter aarde bestelling van lijken. Daarom is het noodzakelijk aldaar nieuwe begraafplaatsen in te richten. Volgend jaar zal daar de uitvoering van plaatsen hebben. Het kerkbestuur van Mensingeweer heeft de benodigde grond afgestaan voor de aanleg van een nieuwe begraafplaats. Het is een altoosdurende erfpacht aan de gemeente Leens.'*

In 1872 werd bovendien een klinkerbestrating naar de begraafplaats aangelegd.

Ons Noorden nov. 1931 meldt het volgende: Gemeente Leens.

Aangenomen werd een voorstel tot uitbreiding van de begraafplaats te Mensingeweer, door bijvoeging van de helft der verhuurde akkers; een en ander is nodig doordat het gedeelte voor de vrije graven bijna bezet is en wordt begroot op f 251. En de doodgraver zijn beloning werd verhoogd van 50 naar 70 gulden per jaar.

De oostelijke helft van de begraafplaats was lang een groentetuin van bewoners.

Leens liep met het aanleggen van de begraafplaats hier al vooruit op de nieuwe wetgeving van 1869. Toen werd de zogenaamde Begrafeniswet van kracht. Daarin werden gemeenten verplicht om algemene begraafplaatsen 50 meter buiten de bebouwde kom aan te leggen. Dit om de volksgezondheid beter te beschermen en willekeur tegen te gaan.

De begraafplaats is op de kaart hierboven het grijze gedeelte.

Deze kaart en die hierboven komen uit www.kaartenvannederland.nl.

Groninger Lijkkisten-Magazijn.
STALSTRAATJE, A 35^b

Firma DALMOLEN & Co. DUITSCH- PROVINCIAAL- en STADSMODEL. — PRIJSCOURANTEN te bekomen.		Bestellingen aan het MAGAZIJN, bij D. T. DALMOLEN, Oosterbadstraat, en aan de BOEKBINDERIJ van F. J. ALBRACHT.
--	--	--

Groote voorraad aanwezig. Sierlijke bewerking. --- De grootste soorten worden geleverd van f7.00 af tot f120.00.

Nieuwe Groninger courant juli 1888

NIEUW GRONINGER LIJKKISTEN-MAGAZIJN
„Een ieders Voordeel.”

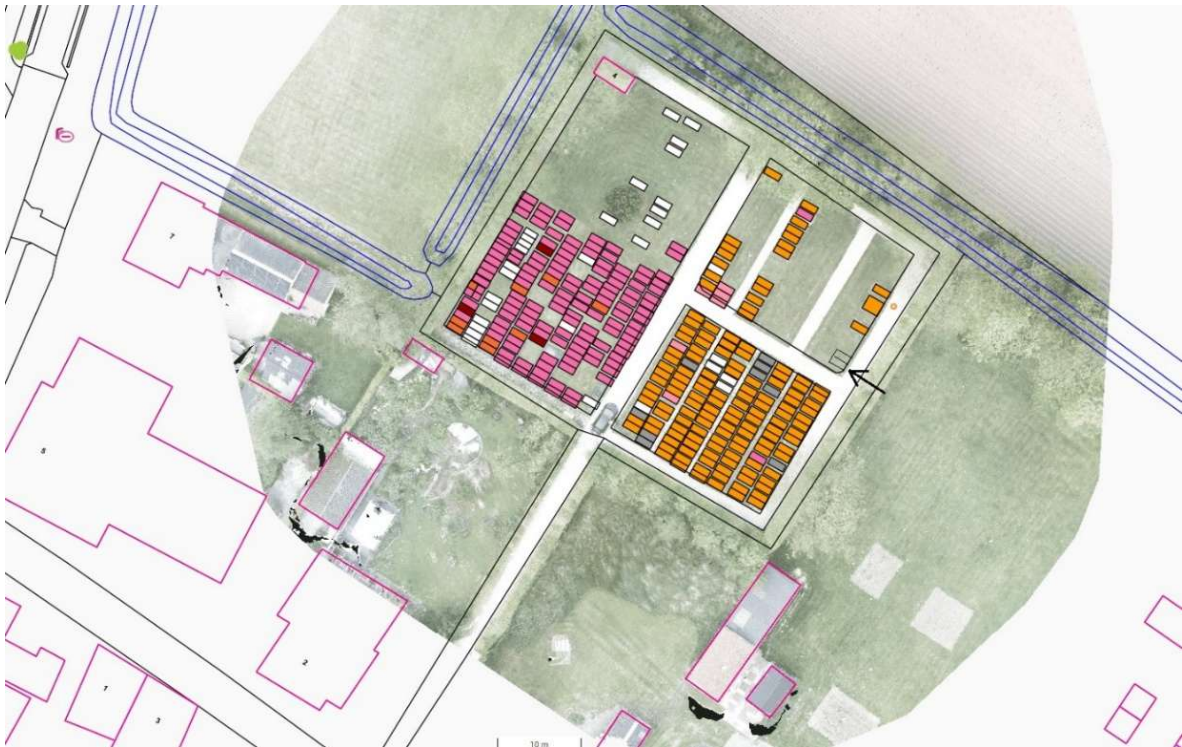
Ondergeteekenden leveren tegen zeer laag gesteld tarief LIJK-
 KISTEN in alle vormen, ook naar buitenlandsche modellen, welke
 altijd genoegzaam voorradig zijn.

Met paneelen en guirlandes, zwart met zilver afgezet enz., welke lucht- en
 waterdicht worden afgeleverd; desverkiezende met loodbekleeding

D. Fr. KOLTHOFF & Comp.,
 Gedempte Zuiderdiep, D 59, nabij de Peperstraat.

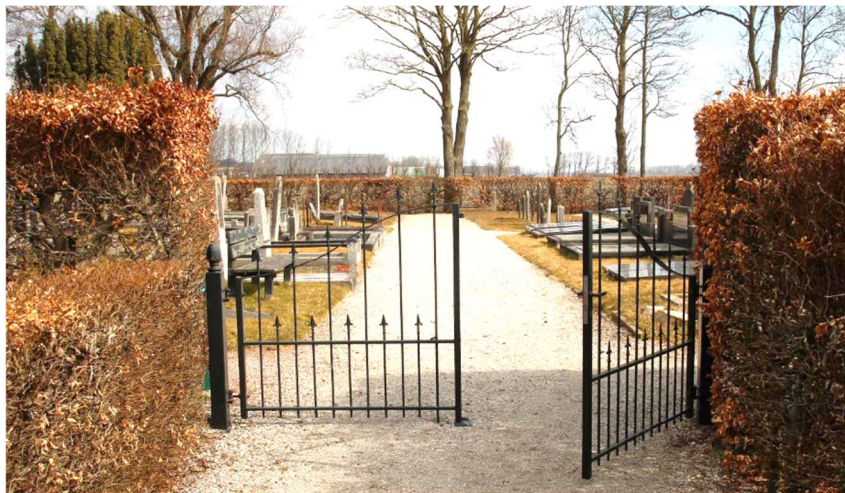
Nieuwe Groninger courant sep. 1888

De plattegrond van de begraafplaats van Mensingeweer die de gemeente Het Hogeland gebruikt met daarop alle graven. Bovenaan op deze afbeelding in het midden het baarhuisje.

De verschillende kleuren hebben een ongewone betekenis, namelijk deze: elke kleur is een persoon die de gegevens heeft ingevoerd, in dit geval 6 verschillende medewerkers van de gemeente Het Hogeland. De pijl verwijst naar het graf van onze dorpsgenoot en muzikant John Doon.

Er liggen nu op de begraafplaats totaal 367 overledenen (stand okt 2024).

Het toegangshek naar de begraafplaats in april 2013. De foto werd gemaakt door Leon Bok (bron RCE). Op de plek van het bankje (links vooraan) lagen vroeger de zerken van het echtpaar J.W. Wieringa en H. Dijkema. Ze hadden van 1880-1927 een *Koffiehuys en logement* (nu Hoofdstraat 6). Waarom hun zerken uit 1920 en 1928 verdwenen zijn, is een raadsel. Het bankje dat je ziet op de foto, staat in rij 9 op het linker gedeelte van de begraafplaats. De eerste rij begint helemaal links, rij 9 ligt dus links van het middenpad.

Gemeenteraad Het Hogeland. Kwaliteitsbeoordeling begraafplaatsen

Er is bij die beoordeling gelet op de inrichting (12 punten), het beheer (14 punten), de voorzieningen (20 punten) en de toegankelijkheid (10 punten). Het totaal aantal punten voor Mensingeweer is 56. Ulrum komt als beste uit de bus (72 punten) en Kloosterburen als laagste (50 punten). De gemeente beheert 42 begraafplaatsen. Op 30 plaatsen wordt nog begraven.

14 mei 1938 NvhN

Harm Zomerdijs (*1970 en †1955)
Alberdina Vonk (*1878 en †1942)

Eveneens werd afwijzend beschikt op het verzoek van H. Zomerdijs te Mensingeweer om verhooging van jaarwedde als doodgraver.
NvhN 4 juli 1939.

De begraafplaats in de jaren 80 van de vorige eeuw op een luchtfoto met het toegangspad. De graven op de oostelijke helft dateren dus van na 1931 toen de akkers daar verdwenen.

Een kijkje bij naburige begraafplaatsen in de vroegere gemeente Leens

Warfhuizen 1843 De roomsch-katholyke gemeente van Den Hoorn (burgerlijke gemeente Leens) wier lijken, tot hiertoe, op het verwijderde kerkhof te Warfhuizen werden ter aarde besteld, heeft nu eene afzonderlijke begraafplaats op een stuk land, aan die gemeente toebehoorende, in den nabijheid van Den Hoorn, aangelegd. Deze nieuwe begraafplaats is 172 ellen van het naaste huis verwijderd, en zal met heggen, boomen en schutting omringd worden. Uit: *Nederlandsche Staatscourant van 2 augustus en p. 39 Katholieken in De Marne*

Warfhuizen 1857 24 november

Er is toen veel verloren gegaan. De tufstenen kerk is gesloopt en ook de graven op het kerkhof worden geruimd. Daar lag ook de eerste pastoor van Den Hoorn, de Jezuïet Ign. Martens. Op de resten van zijn kist vond men een loden bordje met het opschrift: *“Ign. Martens S.J. Obijt 18 Februarii Ao.MDCCCLV”* (is 1755). Het hangt nu bij het Mariabeeld in de St. Bonifatiuskerk.

Warfhuizen 1858 De tufsteen St. Ludger-kerk is in 1858 door een nieuwe vervangen. Er wordt een nieuwe kerk en toren gebouwd (6 juni). *Bronnen: C.H. Peters en J. Vinhuizen*

Warfhuizen 1865 Voor rekening van de kerkelijke gemeente te Warfhuizen is een nieuwe begraafplaats aangelegd. *Bron: Zijlma, De Marne*

1867 Te Wehe, Warfhuizen en Mensingeweer waar op de bestaande kerkhoven voor de ter aarde bestelling van lijken geene ruimte meer bestond, werden vanwege de gemeente nieuwe begraafplaatsen aangelegd waartoe de benodigde gronden door de betrokken kerk besturen in altoosdurende erfpacht aan de gemeente werden afgestaan.

Warfhuizen 1888 6 augustus. Voor ruim 20 jaren werd hier een nieuw kerkhof aangelegd, waarvoor eerst de helft van den grond, die hiervoor van de pastorielanden door de gemeente Leens was aangekocht, werd gebruikt en in orde gemaakt. Op de eene helft konden meergegoeden graven koopen, terwijl de andere helft voor de algemeene begraafplaats werd bestemd.

Het bleek in den laatsten tijd, dat deze laatste bijna bezet was met lijken en ofschoon nu de wet op de begraafplaatsen wel moet toelaten weder van voren af te beginnen, besloot het bestuur onzer gemeente toch wijselijk nu ook de andere helft in orde te maken.

Evenals de eerste helft is deze diep en flink gedraineerd, zoodat de graven op voldoende diepte boven de buizen komen. Als alles weder flink in orde is, hopen wij, dat ook later de

hand er op voldoende wijze aan wordt gehouden, daar nette kerkhoven met uitmuntende zandpaden een sieraad der dorpen uitmaken en mede de nagedachtenis der dooden vereeren. *Nieuwe Groninger courant 08-08-1888*

Maarslag In 1874 krijgt het Bestuur van de bijzondere begraafplaats 100 gulden van de gemeente ter bestrijding van de onkosten van het bouwen van een lijkenhuisje.
Verslag van de Gemeente Leens over 1874

Nieuwe Groninger courant 1888: In onze gemeente (Leens) zijn de kerkhoven meestal goed in orde en zijn er in alle dorpen nieuwe aangelegd, behalve op Schouwerzijl, waar het echter zeer noodzakelijk is, daar het oude kerkhof te Maarslag, waaronder ongeveer de helft der bewoners van Schouwerzijl behooren, overvol is, zoodat het bijna niet doenlijk is daar een graf te graven. En was er op Schouwerzijl een kerkhof dan zou de andere helft der bevolking den langen weg naar Warfhuizen niet behoeven te maken. Wij twijfelen dan ook niet of dit zal over niet langen tijd een punt van overweging bij den raad uitmaken.

Warfhuizen *Nieuwsblad van het Noorden 1898:* 27 juli. Gewijzigd voorstel van B. on W. nopens verbouw der school te Warfhuizen. Na lezing van betrekkelijke stukken houdende, dat HH. Ged. Staten zich onbevoegd verklaren tot het verleen van verlof voor het bouwen (in casu vergrooten der school) op de begraafplaats te Warfhuizen en dat Z. E. de Minister van Binnenl. Zaken van oordeel is, dat de begrafeniswet het bouwen op eene niet gesloten begraafplaats in geen geval toelaat, wordt zonder hoofdelijke stemming op voorstel van B. en W. besloten de school te Warfhuizen te vergrooten door uitbouw (aanbouw) aan het westeinde (naast de bestaande school), in dier voege, dat de lokalen door een gang worden gescheiden.

TM: Gemeente, Gedeputeerde Staten en de Minister buigen zich hierover. Uiteindelijk na veel beraad tussen deze drie instanties mag een aanbouw toch gerealiseerd worden.

Een mooi grafschrift van koopman op Schouwerzijl Jan Janssen Corlingh. Hij lag in Warfhuizen begraven en overleed op 20 januari 1713:

Laat loopen wie dat loopen lust, / Ick legge nu al in mijn rust. / Ick plachte weleer te loopen / Om Botter en Kees te koopen, / Nu legh ick met mijn vrouw te gaar, / Wij waaren getrouwt 55 jaar / En sijn begraven beyd te saam / En rusten in des Heeren naam / En Hoopen dat wij beyd gelijck / Bij Jezus hooren in zijn Rijck.

Wehe Zijlma, De Marne 1865: voor rekening van het burgerlijk bestuur van de gemeente Leens een nieuwe begraafplaats aangelegd.

Schouwerzijl 1890 & 1893

In oktober 1890 werd door de raad der gemeente Leens het besluit genomen om te Schouwerzijl een begraafplaats aan te leggen voor Schouwerzijl en Maarslag. *NGC 10-10-1890*. Pas in 1893 werd dit gerealiseerd. De aanleg met toegangsweg bedroeg f 14.000

Leens 1920

Vaststelling van de bekorting voor het schoonhouden der begraafplaatsen. Voor Leens wordt dit vastgesteld op f 55, voor Warfhuizen op f 40 en de anderen op f 20. *NPGC 23-12-1920*

Terug naar Mensingeweer

Ik had het genoeg met de beheerder van de begraafplaatsen van de gemeente Het Hogeland ter plekke een rondwandeling te maken. We troffen prachtig zonnig weer en dwaalden lange tijd rond over de rustplaats. Samen openden we de deur van het baarhuisje om te kijken wat daar eventueel nog te vinden zou zijn. Nou, dat viel enorm tegen. Geen enkel onderdeel van een zerk of plaat met namen. Alleen de genummerde ijzeren rijpaaltjes en de (verf)spullen van een opknappactie van een aantal dorpelingen (die begon in 2015). Die ijzeren paaltjes stonden ooit aan het begin van de 9 rijen van het linker gedeelte van de begraafplaats. Er staan er ook 9 stuks in het baarhuisje.

Je ziet er 5 op een rij maar de 7 heeft er nog twee achter zich, de 2 nog een en de laatste nr. 7 ook nog een, dus totaal 9.

We constateerden ook veel achterstallig onderhoud aan de grafstenen. Ook hebben de essen een funeste invloed, ze schieten op tussen de zerken en wortelen

diep. Je krijgt ze er niet uitgetrokken zonder schade toe te brengen aan de grafmonumenten. Daarnaast troffen we veel omgevallen paaltjes aan en ook veel scheuren in zerken. De leesbaarheid van namen en opschriften laat veelal te wensen over. Zouden nabestaanden er niet wat meer aan kunnen doen?

Daarna liepen we nog rondom het kerkhof, hoewel die plek niet een zaak van de gemeente is. Ik schrok van wat ik er aantrof. Nog maar twee jaar geleden beschreef ik alle zerken rond de kerk en in die voorbije jaren was de leesbaarheid al weer enorm verslechterd. Gelukkig is er mijn inventarisatie van deze nog aanwezig zerken op dit kerkhof. Zie daarvoor:

<https://tonnis.hogelaand.nl/wp-content/uploads/beschrijving-grafstenen-buiten-kerk.pdf>

Later ben ik nog weer naar de begraafplaats toe gegaan om enkele foto's te maken. Mijn plan was om gedichten te fotograferen. Helaas, ik zag wel enkele psalm- en gezangregels maar geen gedichten. Behalve dan het dichtwerk op het ijzeren grafmonument voor de predikant Isaac Busch Keiser (zie verderop).

Wel heb ik enkele symbolen gevonden en gefotografeerd. Dat waren vooral treurwilgen, palmtakken en één vlinder. Omdat het geregend had, heb ik de liggende grafstenen dit keer maar overgeslagen. Daarop is nog wel meer symboliek te vinden.

Twee voorbeelden van uniek funerair erfgoed op de begraafplaats.

De bijzondere grftrommel van Bieuwke Ronda-Haan. Tekst: *Rust zacht lieve moeder.*

Foto rechts:

De 1^e echtgenote van Busch Keiser ligt in de kerk begraven, de 2^e ligt naast hem op de begraafplaats, de zerk is nog deels zichtbaar op de foto hiernaast.

Het grafmonument voor de predikant Isaac Busch Keiser. Tekst op deze zijde: *Onvergetelyken / vriend gewyd door / vereerders en vrienden in en buiten deze gemeente.* Andere zijde: *Die u / het woord Gods / gesproken heeft / volgt zyn geloof na / aanschouwende / de uitkomst / zyner wandeling.*

Het monument is gemaakt door IJzergieterij Ten Oever & Koning uit Martenshoek.

vlinder met palmtak

dubbele palmtak

treurwilg

siermotief

enkele palmtak

lijst rond namen echtpaar

baarhuisje in de noordwest hoek

Enkele opmerkingen over de staat van de graven op de begraafplaats

- Staande monumenten zijn er meestal beter aan toe dan de liggende, tenzij de liggende van degelijk en glad materiaal gemaakt is (marmer, natuursteen)
- Er is één zerk die aan beide kanten is beschreven (zoon Albert Balster en zijn moeder Trientje Balster-Smit aan de andere kant van dezelfde zerk)
- Echtgenoten liggen meestal naast elkaar, maar vaak ook niet. Bijvoorbeeld Cornelia Kiel en haar man Ailko Ronda staan ver van elkaar vandaan
- Ledikanten komen veel voor. Dat zijn ijzeren hekwerken rondom een graf. Soms liggen beide echtgenoten in één ledikant. Uitzondering daarop is predikant Louis Samuel Meijer en zijn echtgenote Alida Limborgh. Ze hebben elk een eigen ledikant en die staan niet naast elkaar. Hun tekst staat in een zwart glazen plaat gegraveerd (?). Die tekst is heel goed leesbaar. Misschien zijn deze glasplaten van latere datum dan hun sterfdatum?
- Sommige grafmonumenten worden goed onderhouden door hun nazaten, maar de meesten zijn erg verwaarloosd. De toekomst van deze graven ziet er somber uit, is mijn inschatting
- Stenen kunnen ook verticaal vrij van de grond hangen in een ijzeren raamwerk
- Vaak werden zerken ook later gemaakt dan rond de sterfdatum. Ouders en kinderen kregen dan een gelijke zerk op de namen na (b.v. fam. Dijksterhuis, Kruizenga en Dijkveld Stol)

Overzicht 1: Register van uitgegeven grafruimten op de algemene begraafplaats van Mensingeweer in de periode 1865 – 1937 (Inventaris archief Leens 395)

In deze periode zijn er dus ongeveer 202 grafruimten uitgegeven (=verkocht aan ...).

Volg-nummer.	Namen en Woonplaatsen dergenen aan wien grafruimten zijn uitgegeven.	Tijd waarvoor de uitgifte heeft plaats gehad.		Aanwijzing van de		Dagteekening der in- of overboeking.	AANMERKINGEN.
		voor onbepaalde tijd.	voor 15 jaren.	Rij waarin gelegen.	nummers der graven.		

De 1e rij begint aan de westzijde van zuid naar noord.

Koper van de graven	rij	aantal gekocht	datum aankoop
<i>v a=verkocht aan g v=gekocht van</i>			<i>Indien vermeld</i>
Mulder, Egge	1	1-6	
Hijlkema, Arend W.	1	7-12	
Wiersum, Eltje L., v a Westerhof, Klaas 5-9-95	1	13-18	
Oosten, Folkert van, v a Jan Clason kastelein 28-11-77	1	19-24	
Westerhoff, Klaas, zie ook bij Eltje Wiersum	1	13 t/m 18	
Tijum, wed. Jacob, g v K. Westerhoff 24.12.1908	1	17-18	
Wijdeveld, Freerk	2	25-30	
Waterbolk, Kornelis	2	31-35	
Wijk, Simon	2	44-48	
Dijk, Anje J. van, wed. Geert Werkema	2	36-37	
Veen, Jan van der	2	38-41	
Reinders, Johanna, wed. Onne E. Knol	2	42-43	
Zuideveld, Derk Kornelis	3	49-54	
Wijk, Simon	3	68-72	
Stol, Meerten J.	3	55-56	
Wolff, Pieter	3	57-58	30.06.92
Werkema, Johannes, korenschipper	3	59-60	21.11.01
Borgman, wed. Willem	3	61-62	24.03.02
Broekema, wed. E.	3	63-64	10.07.05
Wijk, Dieuwertje (Winsum)	3	65-67	27.04.17
Hekma, Trientje	4	73-78	
door vererving nr Jan Hekma 23.12.89			
Zuideveld, Grietje, wed. Nicolaas Waterbolk	4	95-96	
Wierenga, Bouke, wed. Berend Brouwer	4	93-94	
Sijbolts, Aafke, wed. Bernardus Kruizenga lb	4	79 t/m 83	12.04.94
Alderts, Anje, wed. Ailke Freerks Wijdeveld	4	84-85	02.04.95
Kruizenga, Jacob	4	88 t/m 92	17.07.05
Busch Keiser, wed.	5	119-120	
Kleveringa, Pieter	5	116-117	
Brouwers, wed. H[a]o.J. = wed. M.J. van Dijk	5	114-115	
Wijdeveld, Freerk	5	107 t/m 109	03.02.10
Knol, Trientje	5	97-98	28.09.10
Zeeff, Jan	5	99-100	30.03.11

Westerdijk, B.J.	5	105-106	08.02.12
Diephuis, Hendrik (Westerzand)	5	110-111	20.08.17
Brouwer, K., verver	5	102-104	02.02.20
Wolf, erven K.	5	113	04.12.23
Dijksterhuis, F.H.	6	121 t/m 127	25.02.15
Seulijn, J.N. ds.	6	127-128	07.01.21
Ronda, Ente	6	129-130	28.04.22
Dijk, Jan van	6	131	08.05.22
Ronda, erven Ailko (te Pieterburen)	6	132	24.08.22
Ronda, erven Ailko (te Pieterburen)	6	133	06.09.22
Balster, A.	6	134	20.08.23
Knol, Frouke (Groningen)	6	135	23.10.24
Hijlkema, wed. W.	6	136-138	24.04.25
Iwema, B.	6	139-141	25.05.25
Mulder, erven Simon	6	142-143	13.03.29
Broekema, Jan	6	144	25.07.34
Bronkema, Jacob	7	145-148	21.07.19
Vink, Klaas	7	149-150	07.01.21
Ennema, Grietje	7	151	03.03.21
Vonk, Jelte	7	152-153	05.03.21
Borgman, J.T.	7	154-156	03.07.26
Alderts, erven A.	7	157	01.11.28
Pol, Jan	7	158-159	05.12.28
Dam, wed. Simon van	7	160-161	16.03.34
Bakker, N.	7	162-165	28.08.34
Dijk, Hendrik van	8	*170 en *171	
Bulthuis, erven Joh.	8	*171 t/m *174	
Hartsema, Writzer	8	*174 en *175	
Jonker, wed. Klaas	8	176-177	02.02.31
Borgman, wed. L. (te Godlinze)	8	178-180	30.01.32
Berghuis, wed. F.G. (te Apeldoorn)	8	181-183	09.08.34
Wiersum, J.	8	184-186	14.09.34
Luit, wed. Joh.	8	187-189	20.05.35
Ronda Wzn, Derk	8	190	18.01.37
Wijk, Johannes	9	193 bijna	
Vrijer, Gerrit	9	*193 en *194	
Wierenga, Johannes Wilhelmus	9	*194, 195, *196	
Wierenga, wed. J.W.	9	*196 en *197	10.05.20
Wiersema, E.	9	*197 en *198	04.11.25
Havinga, erven Tonnis	9	*198-*200	18.02.29
Noordhoff, B.	9	*200, 201, *202	23.09.36

* betekent: en een deel van

Overzicht 2: Begraven personen van 1865-1942, totaal 168 namen.

N.B.: Niet ieder is toen ingeschreven (tm). Bron Inventaris archief Leens 398.

dag, maand en jaar van begraving Naam en voornaam van begravenen waarin begraven rij / nummer toelichting

links rij 1 en rechts rij 2

dag maand en jaar van begraving	Naam en voornaam der begravenen	waarin begraven Rij / nr	Toelichting	dag, maand en jaar van begraving	Naam en voornaam der begravenen	waarin begraven Rij / nr	Toelichting
1865	L. Mulder	1	1	1870	Salpe Hylkema	2	25
1866	L. Mulder	2	2	1875	Wend. Kornelis Wijnveld	26	26
1915	E. Mulder	3	3	29 jul. 1880	L. Wijnveld	27	27
4 jan. 1910	Egg. Mulder	4	4	1889	L. H. Kuisveld	28	28
1912	L. Mulder	5	5			29	29
15 Oct. 1875	Brend Hylkema	6	6	31 jul. 1898	J. Mulder	30	30
20 Feb. 1882	Wim Hylkema	7	7		Klaas Vos	31	31
14 jul. 1885	L. Hylkema	8	8			32	32
19 jun. 1883	Ugo Hylkema	9	9			33	33
		10	10			34	34
		11	11			35	35
15 Feb. 1876	Gerh. L. Wierum	12	12	15 sept. 1888	Opst. Wierum	36	36
9 jul. 1884	L. Wierum	13	13	20 sep. 1901	Wim Opst. Wierum	37	37
2 Mei 1896	L. Wierum	14	14	1883	Standaert de Veen	38	38
29 Oct. 1895	L. Wierum	15	15	1887	Jantje de Veen	39	39
22 Dec. 1908	J. de Veen	16	16	1901	Beetje de Veen	40	40
14 Jan. 1920	L. de Veen	17	17	25 jul. 1915	J. de Veen	41	41
1 Mei 1876	E. de Veen	18	18	11 april 1886	O. E. Knol	42	42
	E. de Veen	19	19	10 jan. 1922	Johanna Knol	43	43
	E. de Veen	20	20			44	44
	E. de Veen	21	21			45	45
3 okt. 1911	J. de Veen	22	22			46	46
		23	23			47	47
		24	24			48	48

dag, maand en jaar van begrafting Naam en voornaam van begravenen waarin begraven rij / nummer toelichting

links rij 3 en rechts rij 4

dag maand en jaar van begrafting	Naam en voornaam van begravenen	waarin begraven rij / nummer	toelichting	dag maand en jaar van begrafting	Naam en voornaam van begravenen	waarin begraven rij / nummer	toelichting
23 okt. 1898	Dech. Kuideveld.	3	49	16 Jan 1899	Jakob Jans Hehema	4	45
25 sept. 1901	en Koon.		50	24 juli 1900	Evert Jans Hehema		74
1894	Dech. Korneelis Kuideveld.	51	51	18 Dec. 1911	Jan Jansen Hehema		75
27 Mei 1899	vrouw Kuideveld	52	52	7 Mei 1916	Maatsje Hehema		76
9 Aug. 1895	Koon. Vliinh.	53	53	1914	Jans Dijksterhuis		77
			54				78
17 Jan. 1892	M. J. Hol		55	3 April 1894	Bernardus Kuizinga		79
1898	Kreken		56	9 Mei 1894	Katje Kuizinga		80
1 Apr. 1896	Pietra Wolff		57	27 Jan. 1894	Katje Kuizinga		81
20 Apr. 1892	Bregje Wolff		58	12 Feb. 1898	Willem Kuizinga		82
1896	Katje Werkema		59				83
1907	Bytje de Wit		60	5 Maart 1895	Alte Wijdeveld		84
23 sept. 1892	Wilm. Boegman		61	2 April 1895	Katje Wijdeveld		85
10 Oct. 1900	Maatsje Kool		62	1897	St. L. J. Meyer		86
21 dec. 1898	Katje de Veer		63	1897	en vrouw Kleyer		87
10 juli 1905	L. B. Wolke		64	15 juli 1895	Alte Kuizinga		88
			65	22 Feb. 1906	Jakob Kuizinga		89
			66				90
			67				91
			68				92
30 Oct. 1904	vrouw Simons H. Wijk		69	14 Mei 1901	Berthe Brouwers		93
20 Feb. 1917	Simons H. Wijk		70	13 Aug. 1890	Berend Brouwers		94
			71		Klaas Waterbolt		95
			72		en vrouw Waterbolt		96

dag, maand en jaar van begrafting Naam en voornaam van begravenen waarin begraven rij / nummer toelichting

links rij 5 en rechts rij 6

dag maand en jaar van begrafting	Naam en voornaam van begravenen	waarin begraven rij / nummer	toelichting	dag maand en jaar van begrafting	Naam en voornaam van begravenen	waarin begraven rij / nummer	toelichting
6 Feb. 189	Fransje Kool	5	97	1917	dochter F. H. Dijksterhuis	6	121
22 Dec. 1920	Jan Heff		98				122
1 Mei 1901	Geertje Heff		99				123
			100				124
20 Sep. 1942	Korneelis Brouwers		101				125
1 Feb. 1920	Anne Brouwers		102				126
1 Mei 1924	Janje Brouwers		103	25 sept. 21	J. J. Leulyn		127
			104				128
24 Apr. 1915	B. J. Westerdijk		105	16 Apr. 1922	Mr. v. E. Ronda		129
	vrouw Westerdijk		106	14 Jun. 1958	Ente Ronda		130
	Katje Wijdeveld		107	11 Mei 22	Korneelis J. v. Dijk		131
	Frank Wijdeveld		108	22 Aug. 22	Korneelis Thiel		132
5 Maart 1936	vrouw Wijdeveld		109				133
17 Aug. 1917	J. H. Dijksterhuis		110	23 Augustus 1913	Wed. A. Balster		134
2 Feb. 1903	vrouw Dijksterhuis		111	11 Maart 1929	Marke Kool		135
			112	27 April 1925	W. Hylkema		136
4 Dec. 1913	Korneelis Wolff		113				137
1898	B. Brouwers		114	7 Sept. 1935	W. H. Hylkema		138
1901	H. J. Brouwer		115	29 Mei 25	Aprijje Kuizinga		139
25 sept. 1897	Alte Kuizinga		116	10 Nov. 1937	B. Kuema		140
25 Dec. 1901	Voske Kuizinga		117				141
			118				142
2 Aug. 1867	Bess Keizer		119	12 sept. 1929	L. Mulder		143
25 Feb. 1886	en mevrouw Keizer		120				144

dag, maand en jaar van begraving Naam en voornaam van begravenen waarin begraven rij / nummer toelichting

links rij 7 en rechts rij 8

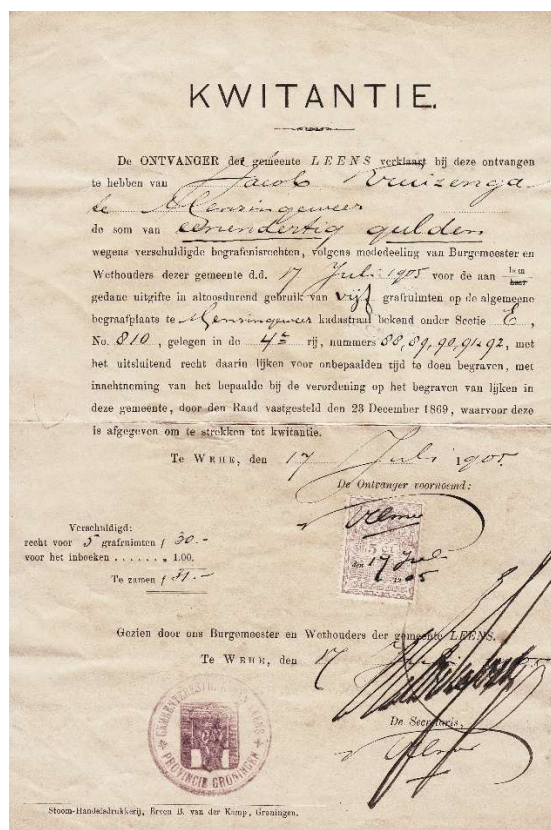
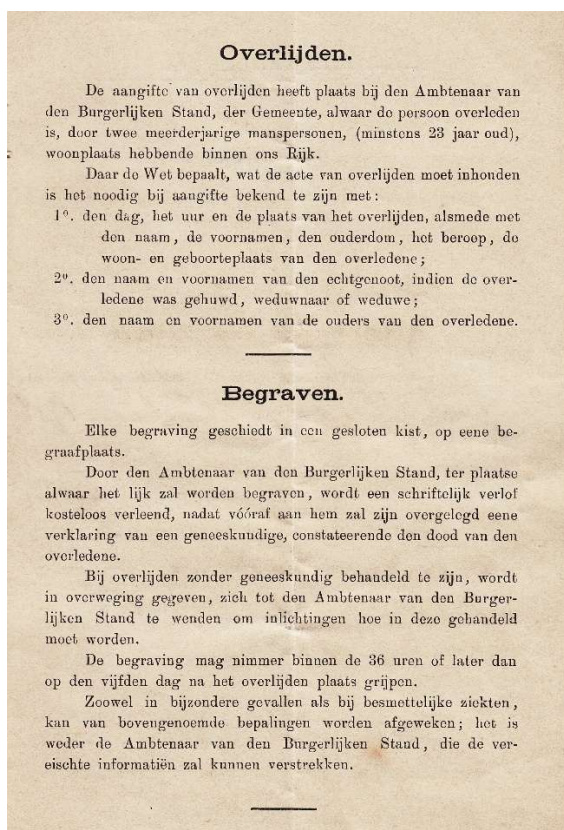
dag maand en jaar van begraving	Naam en voornaam der begravenen	waarin begraven rij	toelichting	dag maand en jaar van begraving	Naam en voornaam der begravenen	waarin begraven rij	toelichting
1920	J. Bronkema	7	145		Wed. H. Borgman	8	169
14 Mei 1929	J. Bronkema, strating		146	10 Maart 1929	H. Borgman		170
15 Dec. 1930	Christijne Bronkema		147				171
			148		Erven Joh.		172
7 Dec. 15	Klaas Vink		149		Bulthuis		173
11 Aug. 20	R. Bos wed. Vink		150		Bulthuis		174
1 Mei 1921	E. Ennema		151		W. Hockema		175
20 Oct. 1929	J. Vink		152	20 Jan. 1931	H. Jansen		176
13 Juli 24	Reentje Hoogheem		153				177
6 Juli 26	Jongje Bouwman		154	20 Jan 1932	L. Borgman		178
			155				179
			156				180
5 Nov 28	Albark Balster		157	1934	P. Berghuis		181
2 Dec. 23	J. Tol hme 10 dagen		158				182
1 " 28	Gertrude Toonstra		159				183
15 Maart 1934	Simon van Dam		160	13 Sept. 1934	Dr. v. J. Wiersum		184
19 Aug. 1942	H. v. Dam - n.v. Vink		161				185
			162				186
17 Aug. 1934	H. Bultshuis, f. J. J.		163	23 Mei 1935	Johannes Luit		187
			164				188
			165				189
			166	24 Oct. 1936	Wed. Willem Roman		190
			167	15 Febr. 1939	Joh. Werkema		191
			168	17 Nov. 1942	Marjetie Mei		192

dag, maand en jaar van begraving Naam en voornaam van begravenen waarin begraven rij / nummer toelichting

links rij 7 en rechts vrije graven (o.a. linker deel begraafplaats en bij boom en baarhuisje)

dag maand en jaar van begraving	Naam en voornaam der begravenen	waarin begraven rij	toelichting	dag maand en jaar van begraving	Naam en voornaam der begravenen	waarin begraven rij	toelichting
	Joh. Wijk	9	193		vrije graven		
	Gheert Wijk		194	2 Octobr. 1933	Jan Mulder		
12 Mei 1920	J. Wieringa		195	5 Januari 1937	Kornelis Ennema		
	Dijkema		196	26 Jan.	Opiege v. Dijk		
6 Maart 20	Wed. Wieringa		197		Johanna Helena Holvoet		
3 Mei 1925	Gertruida Wieringa		198	30 Jan.	Frederike de Graaf		
14 Febr. 1929	Wieringa		199	16 Sept.	Frederike Ennema		
			200		Lie		
14 Febr. 1936	vrouw van B. Vondhof		201		Kindje van Rube		
			202	12 Sept. 1933	Frederik Mulder		
14 Mei 1939	Jan Balster		203	19 Maart 1934	Overloofkind van de Jager		
			204	1934	Binnke Hlaas Vrouw van Schonda		
29 Aug. 1929	Kalije Vos		205	1935	Jongje Vos		
21 Febr. 1941	Kl. van Dijk		206	24 Aug. 1936	Ja. Rosel		
20 Dec. 1942	de Graaf, Kalije		207	16 Maart 1937	Jakob Kammeraal		
20 Juni 1941	H. W. Rijk		208				
16 Febr. 1943	Reentje, f. Ennema		209				
			210				
			211				
15 Juni 1942	M. v. H. Thomeijde		212				
			213				
			214				
			215				
			216				

Twee voorbeelden van een aangifte van overlijden en de wijze van begraven. Nota voor grafrechten bij de dood van Jacob Kruizenga (de vader van Bernard en Jan Duurt).

De Begraffenisvereniging Mensingeweer-Schouwerzijl werd 100 jaar

Na een bestaan vanaf 21 mei 1914 was het na 100 jaar niet langer mogelijk om als kleine vereniging te blijven bestaan. Bepaalde vastigheden zijn nodig zoals aanwas van nieuwe leden, bestuursopvolging en beschikbaarheid van dragers. In de bijzondere ledenvergadering van 29 september 2014 is daarom besloten dat per 31 december 2014 de vereniging zal worden opgeheven. Met ingang van 1 januari 2015 zijn alle leden aangemeld als lid bij uitvaartvereniging "Kerspel" Leens. Voor aanvullende informatie over de uitvaartvereniging "Kerspel" Leens kunt u terecht op www.uv-leens.nl R. Lonsain, secretaris (Bron: Omloop 2014-10)

Voor het Reglement van de vereniging zie:

<https://tonnis.hogelaand.nl/wp-content/uploads/2025-02a-reglement-begraffenis-vereniging-m-s.pdf>

En voor het Notulenboek zie:

<https://tonnis.hogelaand.nl/wp-content/uploads/2025-02-Uit-het-notulenboek-van-de-begraffenisvereniging-Mensingeweer.pdf>

Wat weetjes met betrekking tot (be)graven:

**Uitvaartvereniging
Mensingeweer/Schouwerzijl
Nieuwe voorganger**

Tijdens de jaarvergadering van Uitvaartvereniging Mensingeweer/Schouwerzijl die op dinsdag 5 maart plaatsvond, deelde voorzitter E. Buikema mee dat met ingang van 1 april aanstaande G.H. Spoelman als voorganger wordt opgevolgd door H. van Wijk uit Winsum.

Negen leden bezochten de vergadering. Bij de bestuursverkiezing was H. Kuiper aftredend, maar werd herkozen. Als nieuw bestuurslid trad D. Korhorn toe. Tijdens de rondvraag stond G.H. Spoelman nog even stil bij het overlijden van J. Scholtens die 20 jaar bestuurslid van de vereniging is geweest. De heren Buikema en Kuiper waren bij de crematie aanwezig. 1409 13 3.91

- Volgens de Wet op de lijkbezorging uit 1869 kent Nederland twee typen begraafplaatsen: gemeentelijke en bijzondere. Zo zijn er bijvoorbeeld gemeentelijke begraafplaatsen, protestantse of hervormde begraafplaatsen, katholieke begraafplaatsen, joodse begraafplaatsen, particuliere begraafplaatsen en natuurbegraafplaatsen.

- Met die Begrafeniswet van 1869 kreeg elke gemeente de verplichting om te beschikken over een algemene begraafplaats. In Mensingeweer werd die al al in 1865 gerealiseerd.

- Het aantal gemeentelijke begraafplaatsen in Nederland bedraagt 1501 en die zijn in handen van 322 gemeenten.

- Lijkenhuisjes komen wel vaak voor, maar zijn niet typisch voor een gemeentelijke begraafplaats omdat dergelijke huisjes voor alle begraafplaatsen verplicht waren gesteld.

- Inmiddels zijn er in Nederland 127 gemeentelijke begraafplaatsen (geheel of gedeeltelijk)

Rijksmonument.

- Het kerkhof van Klein Maarslag is bijvoorbeeld een Rijksmonument. Het ligt er verwaarloost bij, iets wat een Rijksmonument niet siert.

Met dank aan: Jan Hink, Wim Mollema, Menno van Dijk, Han Kornhorn, de beheerder van de begraafplaatsen van de gemeente Het Hogeland, Jan Feddema beheerder van de begraafplaats in Kloosterburen (van hem het verhaal van pastoor Kerkhof, een toepasselijke naam in verband met dit artikel) & Delpher en Chat gpt (A I).

Een deel van het westelijk gedeelte van de begraafplaats van Mensingeweer.

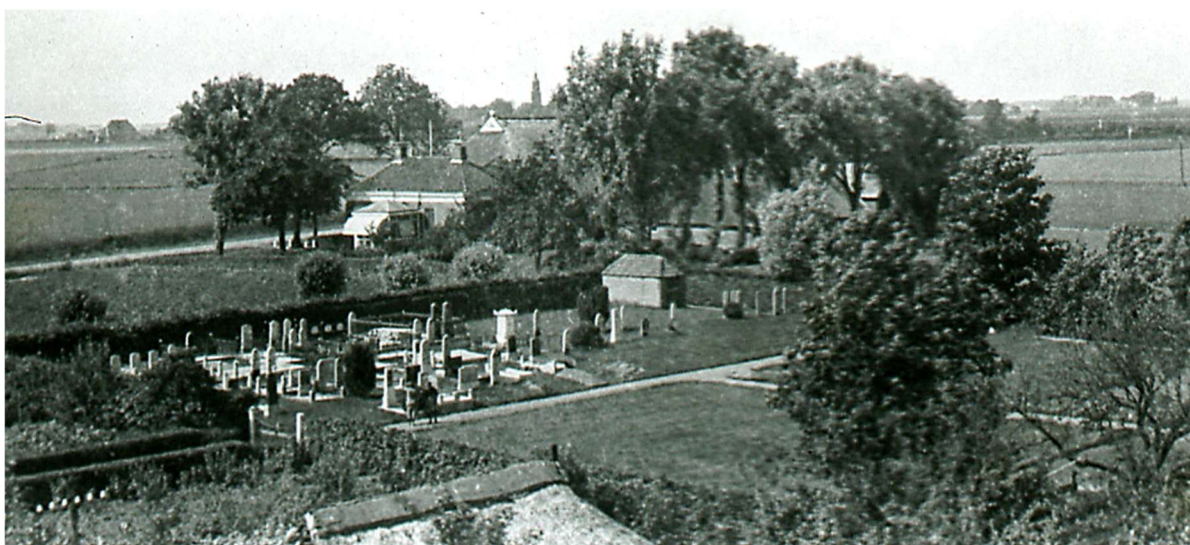

Vier grafstenen van de familie Van der Veen tonen een mooie uniformiteit.

SWITTERS & TERPSTRA, STEENHOUWERIJ. Marmeren Schoorsteenmantels, Grafstenen en Grafmonumenten in Hardsteen, Zandsteen en Marmer voorradig in alle modellen en prijzen. Handel in alle soorten Graniet, Marmer en Zandsteen uit verschillende groeven van België, Italië en Duitschl. Traslabbriek en Kalkblusscherij, Krijtwtl en Gipskalk. RANTOOR ZUIDERSINGELSTRAAT.	Lijkkistenfabriek M. ROBBE Boterdiap 192 - Middelstum Telef. no. 1 Levering van alle soorten LIJKKISTEN DIRECT UIT VOORRAAD Ingericht voor het vervoer van overledenen van en naar alle plaatsen met eigen lijkauto's. Nette bediening. Billijke conditiën.
---	---

Nieuwe Provinciale Groninger Courant december 1894

NPGC april 1930

Een oude foto vanaf de molen richting de begraafplaats. Op de rechter helft van de begraafplaats zijn dan nog geen graven aanwezig. Het grafmonument voor de predikant Isaac Busch Keiser is nog wit en gaaf (iets links van het midden). In het middenpad staan twee personen voor het eerste graf. Ook boerderij Baay is zichtbaar evenals de Eenrumer toren.

Om een indruk te krijgen hoe het begraven er vroeger aan toe ging, volgt hier een tekst van pastoor Kerkhof uit Kloosterburen over de gebruiken bij begrafenissen daar. Hij was er pastoor van 1865-1873 en schreef de tekst waarschijnlijk in die periode. De tekst is een deel van een groter geheel, dat hij schreef over zijn tijd in Kloosterburen. Hier zal het er niet heel anders aan zijn toegegaan waarschijnlijk.

De opdracht voor A I was: Kort de tekst van 1300 woorden van deze pastoor in tot 400 woorden. Behoud de humoristische passages.

Pastoor Kerkhof:

Maar nu het begraven zelfen!

Bij mijn komst in Kloosterburen was het een ware schande. De begrafenisclubs regelden alles, maar ook níets fatsoenlijk. De kist werd op de grond in een hoek van de kamer gezet – ongeacht geloof – en het begraven gebeurde tussen 12 en 1 uur 's middags, om vooral géén werk te missen. De kist ging op een gewone boerenwagen, ongepoetst en al, de dragers in modderlaarzen en werkplunje, rokend en babbelend alsof ze een varken naar de markt brachten.

Dat kon ik als pastoor niet aanzien. Ik besloot dat het voor katholieken anders moest: met een dienst in de kerk, en daarna een waardige begrafenis. Natuurlijk kwam daar tegenstand van – jawel – de begrafenisclubs, maar ook van bange katholieken die de protestanten niet voor het hoofd wilden stoten.

De eerste keren ging het goed, tot de protestanten zich begonnen te ergeren: "Moeten die papen nu ook al naar de kerk?"

Goed, dan zorg ik wel voor katholieke dragers.

Maar toen... een rel. De gemeentelijke doodgraver – een verstokte protestant – weigerde om vóór 12 uur het graf te graven, tenzij we hem eerst één gulden betaalden. Nou, dat was nieuw! Betaalden wij ineens zijn loon? Ik naar de burgemeester, die, met zichtbare tegenzin, zei: "Ja, als u hem die gulden geeft..." / Ik: "Zonder dat, Heer Burgemeester."

Hij: "Dan graaft hij niet." / Ik: "Dan laat ik het zelf graven."

Hij: "Dan sluit ik het kerkhof." / Ik: "Dan maak ik het weer open."

Hij: "Dan zet ik er politie bij." / Ik: "Doet u dat, dan kom ik ook."

Uiteindelijk haalde ik de Grondwet erbij: elk kerkgenootschap regelt zijn eigen zaken. "Pas op," zei ik, "anders vergaat het u als de burgemeester van Meppel, die kreeg van de minister een tik op z'n neus."

Die opmerking werkte. Laat op de avond kwam de veldwachter melden dat hij de gulden zélf maar had voorgeschoten. "Geen zorgen," zei ik, "ik betaal u terug."

Later kregen we ons eigen kerkhof en had ik niets meer met die protestantse doodgraver te maken. En jawel, dankzij al dat gesteggel kwam er een provinciale regeling: elk kerkgenootschap mocht drie eigen uren kiezen voor begravenissen. Ik koos natuurlijk van 9 tot 12. Eindelijk werd het ordelijk en fatsoenlijk – én zonder modderlaarzen.

In 1956 blikte, de toen 94 jarige Enno Musschenga uit Kruisweg, terug op het 50-jarig bestaan van de uitvaartvereniging Hornhuizen-Kloosterburen. Hij was lange tijd bestuurslid geweest en lid van de gemeenteraad van Kloosterburen. Nu ere-voorzitter van deze vereniging. Zijn verhaal is tot op heden niet gevonden. Maar uit de notulen van deze vereniging blijkt, dat Enno Musschenga deze lezing heeft wel gehouden.

Bestuursvergadering 15 november 1956 in Kruisweg bij Schenkel: *"Bij de rondvraag word door de erevoorzitter opgemerkt dat de vereniging dit jaar 50 jaar bestaat en vraagt of er b.v. een kort overzicht van die jaren wordt gegeven.*

Hetgeen voor de voorzitter aanleiding is de erevoorzitter te verzoeken dit overzicht te willen

geven waartoe deze wel genegen is mits hij zich in staat voelt dit te doen”.

Algemene vergadering 26 november in café Korhorn Hornhuizen: “dan verzoekt de voorzitter aan de erevoorzitter een kort overzicht te willen geven van de afgelopen 50 jaar. Spreker begon zijn lezing met te vertellen hoe het voor de oprichting van de begrafenisvereniging met het begraven gesteld was en maakte duidelijk dat de oprichting van deze vereniging een grote vooruitgang was. Aan het slot van zijn betoog deelde de spreker mede dat als in aanmerking genomen elk jaar gemiddeld 10 mensen worden begraven dit in de afgelopen 50 jaar 500 overledenen bedraagt bijna evenveel als het totale ledenaantal. Hij verzoekt allen staande 1 minuut stilte voor hen die in deze 50 jaar van ons zijn heengegaan in acht te nemen”.

Steenhouwerij. GRAFSTEENEN en MONUMENTEN worden solied en net, tegen de scherpst concurrerende prijzen be werkt en geleverd door J. VAN DER HOEK JR., UITHUIZEN. P.S. TEEKENINGEN met prijsopgaaf worden desverlangende franco toegezonden. NPGC 30 sep. 1887	K. MOES te Ezinge, beveelt zich weder vriendelijk aan tot het leveren van Grafmonumenten, Steenen en PALEN. NPGC 6 nov. 1891	Wed. F. FABER, Steenhouwerij, EENRUM. Grafzerken en Monumenten. Teekeningen op aanvraag gratis en franco. <i>Aanbevelend.</i> NPGC 31 okt. 1899
--	---	--

Tot slot nog een verslag uit 1956 van een begrafenis uit Mensingeweer uit de Nieuwe provinciale Groninger courant.

F. H. Dijksterhuis in Mensingeweer ter aarde besteld

Een stille stoet trok gistermiddag door het kleine Mensingeweer. Vele mensen begeleidden de heer F.H. Dijksterhuis naar zijn laatste rustplaats.

Een sobere plechtigheid, zonder veel toespraken en zonder bloemen. De klok van het kleine kerkje luidde over de grijze dodenakker. De familieleden, vrienden en kennissen van de overledene schaarden zich rondom de groeve. Onder een doodse stilte zonk de kist in de aarde. „Zalig zijn de doden, die in de Here sterven”. Overtuigend klonken de woorden van ds. J.R. Sybrandi, gereformeerd predikant van Winsum. „Zoals het lichaam weerkeert tot de aarde, zo klimt de ziel naar de hemelen, in de eeuwigheid. Het geloof is levend in de werken. Zij, die in de Here sterven, rusten van hun aardse moeiten, want hun werken volgen hun na”. Onder de neervallende regen zongen de aanwezigen psalm 89 : 7: „Hoe zalig is het volk, dat naar Uw klanken hoort, zij wand'len Heer in 't licht van 't godd'lijk aanschijn voort....”

Heden nam de Here plotse-
ling tot Zich, onze lieve
man, vader, behuwd-, groot-
en overgrootvader

**FOKKO HEERTJE
DIJKSTERHUIS**

ridder in de Orde van
Oranje Nassau
in de ouderdom van 74 jaar.
Mensingeweer, 13 okt. 1956

H. Dijksterhuis-Hekma
Spijk:
B. F. Wiersema-
Dijksterhuis
Garsthuizen:
M. P. Biewenga-
Dijksterhuis
A. W. Biewenga Wzn.

Deze advertentie verscheen in het
Nieuwsblad van het Noorden en

Mensingeweer:
M. F. Dijksterhuis
S. C. Dijksterhuis-Boon
Klein- en achterklein-
kinderen.

G. Fokkens, huisgenote.

De begrafenis zal plaats
vinden D.V. donderdag 18
oktober, des middags om
2.30 uur te Mensingeweer.
Zij, die de overledene de
laatste eer willen bewijzen,
worden verzocht om 2 uur
in café Hartsema samen te
komen.

Geen bloemen.

in de Nieuwe provinciale Groninger courant
van 16 oktober 1956.